

De winter: onderhoud door stormen en sneeuw en opbloeiende korstmossen

Nu chemische onkruidbestrijding in het openbare groen geheel verboden is, is extensief beheer op de begraafplaats een steeds logischer keuze. Bert Pierik, beheerder van begraafplaats Bergklooster in Zwolle, heeft daar al vanaf 2003 ervaring mee. In vijf bijdragen vertelt hij wat daar bij komt kijken. Afgelopen winter bracht sneeuw, hevige stormen en bittere kou en de werkzaamheden die daar bij horen.

De winter lijkt een rustige periode wat betreft het onderhoud van de begraafplaats. Het gras groeit immers niet meer, dus hoeft er niet gemaaid te worden en het herfstblad ligt bijeen geharkt te broeien op de composthoop. Maar schijn bedriegt, want stormen veroorzaken schade en takbreuk; met name dode takken geven veel rommel tussen de graven en op de paden. Als de begraafplaats netjes bijeen geharkt is, kondigt de volgende storm zich al aan en kan het opruimen weer van voren af aan beginnen. Ook hevige sneeuwval kan veel schade veroorzaken. Vooral groenblijvende struiken en bomen hangen uit elkaar en zijn weer lastig in model te krijgen en moeten dus flink teruggesnoeid worden. We ruimen sneeuw altijd om de hele begraafplaats toegankelijk te houden

voor komende begrafenissen, immers in de winterperiode is het vaak drukker met begraven. Zakken gevuld met blad worden als vorstdekens op de nieuwe graven neergelegd ter voorkoming van bevriezing van de grond.

Als het niet vriest is er gelegenheid voor andere onderhoudszaken. Aan het einde van het jaar lopen veel contracten van grafrechten af. Wie niet verlengen wil, doet afstand van het graf. De monumenten van deze afstandsgraven worden vooral in januari verwijderd en afgevoerd. De liggende grafplaten gaan naar de puincontainer en de staande monumenten, van vaak hoogwaardig graniet, gaan naar het depot. Soms meldt zich toch nog iemand, met wie niet door de familie is overlegd over het afstand doen, die de grafrechten toch wil handhaven. De monumenten waar géén aanspraak meer op wordt gedaan en nog goed bruikbaar zijn, worden tegen onkostenvergoeding beschikbaar gesteld aan rechthebbenden met een smallere beurs. Ook in het kader van duurzaamheid kiest een aantal mensen voor hergebruik van een oud monument.

■ Van grijs naar groen

Vrijwel altijd is er na een begraafing grond over. Die overtollige grond voeren we af naar het depot om later te gebruiken voor het oprichten van scheefgezakte, staande grafmonumenten en het opvullen van ingezakte graven.

Het wegwerken van verzakkingen van graven met grafbedekking valt op Bergklooster ook onder het algemeen onderhoud. Verzakte monumenten met een liggende plaat lichten we op met een koevoet zodat we de grond er met een schep onder kunnen werken. Onder de verwijderde, verzakte graszoden dichten we het gat met een paar goedgevulde kruiwagens.

Tijdens het ophogen wordt er extra

kritisch gekeken naar de staat van oudere grafmonumenten met een liggende plaat. Na enige decennia neemt het verval toe terwijl de zorg door nabestaanden voor het monument vaak afneemt.

De meeste liggende platen zijn samengesteld met in specie gemetselde, natuurstenen scherven en banden. De gemetselde onderdelen raken los door erosie en allerlei groen vestigt zich in de kieren, dit geeft een verwaarloosde aanblik. Met de motorzeis maaïen we het in kieren en gaten uitspruitende groen mee, samen met alle achtergebleven niet gemaaide kantjes langs de graven. Een behoorlijk arbeidsintensieve klus. De beheerder, die ook de administratie doet, zoekt contact met de rechthebbenden en overlegt om, tegen een bescheiden onkostenvergoeding, de liggende plaat door Bergklooster te laten verwijderen en het staande deel, met inscriptie, terug te plaatsen op een klein betonplaatje. Vóór de steen plaatsen we op het graf overgebleven grasplaggen. Een win-winsituatie. De rechthebbende heeft minder onderhoud aan het monument en Bergklooster kan de begraafplaats efficiënter maaïen. Enige jaren geleden is een betonzag aangeschaft om oude betonplaten, waarvan banden en marmerslag verwijderd zijn, nog her te gebruiken. De betonplaat zagen we in meerdere stukken die opnieuw worden gebruikt als funderingsplaatjes voor de aangepaste monumenten. Grafplaten die we niet kunnen hergebruiken gaan naar een, door ons aangeschafte, puincontainer die we, eenmaal vol met een dertigtal grondplaten, laten legen door een recyclebedrijf.

Regelmatig schudden we een oud familiegraf om er een nieuwe generatie bij te begraven. De voorschriften voor nieuwe grafmonumenten bepalen sinds het jaar 1987 dat er op alle delen van het oude Bergklooster uitsluitend staande nieuwe monumenten geplaatst mogen worden,

dit geldt ook voor graven waar nog een oude grondplaat op ligt. Veel van deze oude monumenten worden in opdracht van de rechthebbenden vervangen door een nieuwe, staande steen. De steenhouwer voert het oude monument met plaat af. Wie toch het bestaande monument met grondplaat wil behouden mag die alleen restaureren en de inscriptie wijzigen. Zo zijn er de afgelopen decennia naar schatting tegen de duizend grondplaten afgevoerd en zullen er in de toekomst nog heel wat volgen.

Veel oud, moeilijk te onderhouden grijs is de afgelopen decennia getransformeerd in onderhoudsvriendelijk, florarijck groen.

■ Opbloeiende korstmossen

Ook al grijpt Bergklooster regelmatig fors in bij veel verwaarloosde grafmonumenten, nabestaanden blijven, naar vermogen, zelf verantwoordelijk voor het onderhoud van hun eigen grafmonument. Bewust biedt Bergklooster het schoonhouden en leesbaar maken van grafmonumenten niet aan. Monumenten worden op andere begraafplaatsen nog al eens schoongespoten met chemicaliën of in het gunstigste geval door een hogedrukspuit. De inscriptie is weer goed leesbaar en de behandelde monumenten zien er dan weer keurig netjes uit. Een kostbare en arbeidsintensieve vorm van onderhoud met als groot nadeel dat géén korstmossje de tijd krijgt om zich te ontwikkelen, laat staan te handhaven. Op Bergklooster komen op de oude hardstenen en granieten monumenten zeer verschillende, zeldzame korstmossen voor. Vooral in de winterperiode lijken de korstmossen door de hoge luchtvochtigheid helemaal op te bloeien en zo verfraaien ze de oude grafmonumenten.

Met het respect voor de verwerking van oude grafmonumenten en de afvoer van veel grafplaten kan de grasmat zich steeds verder uitbreiden. Hierdoor is begraafplaats Bergklooster rijk aan bijzondere flora. De gestage uitbreiding van biodiversiteit doet beslist niet onder voor de soortenrijkdom op een natuurbegraafplaats, integendeel. ■

Het afvoeren van grafplaten

Het afsteken van grasplaggen

Rechts: liggende grafplaat is vervangen door grasplaggen